

Saamelaisten toimintamallien juurruttaminen ja levittäminen palveluissa

Edellytykset ja haasteet

Inari 20.9.2013

Mirja Laiti

Työkalupakin arviointia

- Kokonaisuudessaan erinomainen työväline henkilöstön perehdytyksessä
- Toimii koko terveydenhuollon ja sosiaalityön alueella, ei yksistään vanhustenhoidossa
- Antaa hyvän kokonaiskatsauksen saamelaisen ihmisen maailmankuvasta

Laatusuositus/työkalupakki

STM:n julkaisuja 2013:11

- Osallisuus ja toimijuus
- Asuminen ja elinympäristö
- Mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen
- Oikea palvelu oikeaan aikaan
- Palvelujen rakenne
- Hoidon ja huolenpidon turvaajat
- Johtaminen

Osallisuus ja toimijuus

- Vanhusneuvostot osallisuuden vahvistajina
 - saamelaisten edustaja/edustajat mukaan?
- Paikallisiin tiedotusvälineisiin yhdeksi teemaksi työkalupakin sisällön avaaminen kehittäjä-asiakkaiden avulla
 - kansalaisraati

Asuminen

- Palvelutarpeen arvioinnin tekijä tiedostaa saamelaisten erityispiirteet
 - pystyy huomioimaan ne asumisen järjestämisessä
- Kotihoitoon saamenkielisiä työntekijöitä
 - Avainhenkilöt saamenkielen ja kulttuurin koulutukseen
- Palveluasumisen vaihtoehdoksi saamenkielisiä perhekoteja

Terve ja toimintakykyinen ikääntyminen

- Kunnan tulee laatia suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palveluiden ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi
 - Saamelaisen väestön huomioiminen läpileikkaavana periaatteena

Kuntoutus osaksi palvelua

- Työkalupakissa huomioitu erillisenä osa-alueena – hyvä!
 - Miten vaikutetaan sekä asiakkaan että työntekijän asenteisiin
 - Hoitava taho tärkeässä roolissa - vastuuhoitaja, oma hoitaja jne.

Terveysten ja hyvinvoinnin edistäminen

- Ihminen huomioitava kokonaisuutena
 - Ravitsemuksessa paikallisten ruokien ainesten suosiminen
 - Muistisairaille mahdollisuus päivittäin käyttää omaa kieltä/mahdollisuus asua omakielisessä ympäristössä
 - Kulttuuritukeminen auttaa ihmistä selviytymään uusissa tilanteissa
 - Kuuluu ihmisen kunnioittamiseen

Oikea palvelu oikeaan aikaan

- Palvelutarpeen arvioinnin tekijä tiedostaa saamelaisten erityispiirteet
 - Työkalupakissa oleva taustatietolomake käyttöön
 - Miten RAI - arvioinnissa huomioidaan kielen ja kulttuuriset tekijät?
 - Iäkkään henkilön tulee saada osallistua arviointiin omalla äidinkielellään
- Palvelusuunnitelman tekeminen avainasemassa

Palvelujen rakenne

- Henkilöstössä pyritään huomioimaan saamenkielisten osuus ja työnjako
 - Saamenkielisillä määrärahoilla palkatut todella tärkeitä!
- Omaishoidon tuki
 - Erityisen tärkeässä asemassa
 - Omaishoitajien vapaapäivien aikainen hoito perhekodissa?

Inarin vanhustyössä oleva sosiaali- ja terveydenhuollon saamenkielinen henkilöstö

- Vuodeosastolla 3 % (1 hlö)
- Männikön palvelukodissa 14 % (4 hlöä)
- Palvelutalo Koivikossa 35 % (3 hlöä)
- Kotipalvelussa kentällä 37.5 % (6 hlöä)
- Terveystenhoitajia 10 % (1 hlö)
- Lääkäreitä 17 % (1 hlö)
- Vastaanotolla, laboratoriossa, röntgenissä ja mielenterveysperhepalvelukeskuksessa 0
- Fysioterapiassa yksi hallitsee inarinsaamen alkeet
- Puheterapeutti osaa auttavasti pohjois-saamea
- Avohoidon johtaja on pohjoissaamenkielinen

Johtaminen

- Hyvinvointikertomukseen ja muihin suunnitelmiin kirjataan tavoitteet saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta.
- Tehdään edelleen kehittämistyötä Saamelaiskäräjien, SAKK:n ja muiden tahojen kanssa

Lähijohtaminen

- Työkalupakki osaksi perehdytysohjelmaa jokaisessa työyksikössä
- Osastotunteja aihepiireittäin
- Varmistetaan etenkin palveluasumisen piirissä oleville asiakkaille päivittäinen mahdollisuus käyttää omaan äidinkieltään

Yhteenveto

- Saamelaisten vanhuksen työkalupakki antaa hyvän pohjan sille, miten saamenkielisten ja kulttuuriin pohjautuvien palveluiden laatu, vaikuttavuus ja saatavuus tulee huomioiduksi
- Tekee näkyväksi saamelaisen ihmisen kielelliset ja kulttuuriset lähtökohdat

...

- Työkalupakki tukee osaltaan vanhuspalvelulain toteutumista saamelaisalueella ja tarkoituksena ottaa käyttöön laaja-alaisesti Inarin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa

Inarilaisia haasteita

- Kaikkea on, mutta vähän
 - Eri ikäryhmiä ja eri kieliryhmiin kuuluvia vähän ja hekin asuvat hajallaan toisistaan
 - Saamenkielisiä työntekijöitä vähän; pitäisi löytää omakielinen palvelu kolmella eri saamenkielellä

Työkalupakin juurruttamisen haasteet

- Sitoutuminen – esityksessä esitetyt asiat ovat allekirjoittaneen ajatuksia ja visioita – muuttuuko todeksi arjessa?
- Vaihtuvat työntekijät – siirtyykö tieto, pysyykö perehdytysohjelmassa
- Kielen ja kulttuurin koulutuksen järjestäminen – taloudelliset resurssit, muut resurssit?

- Työkalupakin hyödyntäminen jää nähtäväksi, kysymyksessä on pitkälle asenteet ja kiinnostus oman työn ja toiminnan kehittämiseen.
 - Käytännön toimenpiteet vielä hahmotteluvaiheessa

Lopuksi

- Lämpimät kiitokset hankkeeseen osallistuneille ansiokkaasta työstä.
- Kiitän myös kuulijoita mielenkiinnosta
- Toivottelen hyvää syksyn jatkoa

